

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за загальною редакцією професорів В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – Київ : Юстініан, 2012. – 1224 с.
2. Меживой В. П. Щодо правомірного затримання осіб. Питання застосування нового КПК України / В. П. Меживой // Вісник Кримінологічної асоціації України. – 2013. – № 3. – С. 207-218.
3. Никоненко М. Я. Уповноважена службова особа, яка вправі здійснити затримання у кримінальному процесі / М. Я. Никоненко // Юридична наука. – 2014. – № 9. – С. 83-90.
4. Фаринник В. І. Затримання особи : проблеми кримінальної процесуальної регламентації та шляхи їх вирішення / В. І. Фаринник // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 2. – С. 85-94.
5. Комплексне дослідження стану прав людини в Україні (річні звіти) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://khp.org/index.php?id=1398021725>.

Ковальова І.Ю.

студент,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

**ЗАХИСТ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

Згідно Конституції України кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав[1]. Захисником у кримінальному провадженні є адвокат, який здійснює захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) [1]

Право на захист у кримінальному судочинстві є одним з найважливіших інститутів, гарантом прав особи. Завдання захисту полягає в тому, щоб охороняти права учасників процесу і запобігати їх порушенням.

Згідно з діючим законодавством кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося 16 років і лише за деякі злочини, в тому числі тяжкі, небезпечність яких для суспільства розуміють і повинні розуміти підлітки, відповідальність настає з 14 років. Обов'язкова участь захисника щодо осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення у віці до 18 років. Захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена захиснику, з моменту надання документів, передбачених ст. 50 КПК України, слідчому, прокурору, слідчому судді, суду.

У разі затримання неповнолітнього участь захисника передбачена з моменту його затримання [3].

Порядок кримінального провадження щодо неповнолітніх визначається загальними правилами цього КПК України одексу з урахуванням особливостей, що передбачені цим кодексом.

Провадження щодо неповнолітньої особи, в тому числі, якщо кримінальне провадження здійснюється щодо декількох осіб, хоча б одна з яких є неповнолітньою, здійснюється слідчим, який спеціально уповноважений керівником органу досудового розслідування на здійснення досудових розслідувань щодо неповнолітніх. Під час кримінального провадження щодо неповнолітнього, в тому числі під час провадження щодо застосування примусових заходів виховного характеру, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд та всі інші особи, що беруть у ньому участь, зобов'язані здійснювати процесуальні дії в порядку, що найменше порушує звичайний уклад життя неповнолітнього та відповідає його віковим та психологічним особливостям, роз'яснювати суть процесуальних дій, рішень та їх значення, вислуховувати його аргументи при прийнятті процесуальних рішень та вживати всіх інших заходів, спрямованих на уникнення негативного впливу на неповнолітнього.

Під час розслідування кримінальних справ щодо неповнолітніх з'ясовуються обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх

1. Під час досудового розслідування та судового розгляду кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітніми, крім обставин, передбачених статтею 91 цього Кодексу, також з'ясовуються:

1) повні і всебічні відомості про особу неповнолітнього: його вік (число, місяць, рік народження), стан здоров'я та рівень розвитку, інші соціально-психологічні риси особи, які необхідно враховувати при індивідуалізації відповідальності чи обранні заходу виховного характеру. За наявності даних про розумову відсталість неповнолітнього, не пов'язану з психічною хворобою, повинно бути також з'ясовано, чи міг він повністю усвідомлювати значення своїх дій і в якій мірі міг керувати ними;

2) ставлення неповнолітнього до вчиненого ним діяння;

3) умови життя та виховання неповнолітнього;

4) наявність дорослих підбурювачів та інших співучасників кримінального правопорушення.

Під час кримінального провадження беруть участь законні представники неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого:

1. Батьки або інші законні представники неповнолітнього беруть участь у кримінальному провадженні за участю неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого.

2. Законні представники викликаються в судові засідання. Їхнє неприбуття не зупиняє судового провадження, крім випадків, коли суд визнає необхідною їх участь. Вони перебувають у залі судового засідання протягом усього судового провадження, а в разі необхідності можуть бути допитані як свідки.

3. У виняткових випадках, коли участь законного представника може завдати шкоди інтересам неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого, суд за його клопотанням, клопотанням прокурора чи за власною ініціативою своєю ухвалою має право обмежити участь законного представника у виконанні окремих процесуальних чи судових дій або усунути його від участі у кримінальному провадженні і залучити замість нього іншого законного представника.(ст. 488КПК)

Закон особливо обумовлює момент допущення захисника до участі в справі. Момент, з якого участь захисника у справі є обов'язковою, визначається кримінальним процесуальним законодавством де зазначено, що для неповнолітніх до 18 років – з моменту визнання особи підозрюваною (з моменту оголошення протоколу про затримання або постанови про застосування запобіжного заходу) або пред'явлення їй обвинувачення (ст. 52 КПК [3])

У справах про злочини неповнолітніх участь захисника є обов'язковою, відмова від захисника не може бути прийнята. Це правило стосується всіх підозрюваних і обвинувачених, які вчинили інкриміновані злочини до досягнення ними 18 років.

Допит неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого здійснюється згідно з правилами, передбаченими цим Кодексом, у присутності захисника.

Участь законного представника, педагога, психолога або лікаря в допиті неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого

1. Якщо неповнолітній не досяг шістнадцятирічного віку або якщо неповнолітнього визнано розумово відсталим, на його допиті за рішенням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду або за клопотанням захисника забезпечується участь законного представника, педагога чи психолога, а у разі необхідності – лікаря.

2. До початку допиту законному представнику, педагогу, психологу або лікарю роз'яснюється їхнє право ставити запитання неповнолітньому підозрюваному чи обвинуваченому. Слідчий, прокурор вправі відвести поставлене запитання, але відведене запитання повинно бути занесено до протоколу.

Законом передбачається застосування до неповнолітньої особи таких заходів виховного характеру:

- 1) застереження;
- 2) обмеження дозвілля;
- 3) передача їх під нагляд батькам, опікунам, педагогічного колективу, а також окремих громадян на їхнє прохання;
- 4) накладення на неповнолітнього, який має майно.кошти або заробіток обов'язку відшкодувати заподіяні збитки;
- 5) направлення неповнолітнього до спеціальної навчально- виховної установи.

Судовий розгляд здійснюється в судовому засіданні за участі прокурора, законного представника, захисника та представників служби в справах дітей та уповноважений підрозділ органів національної поліції, експертів,

спеціалістів з метою висловити свою думку з приводу найбільш доцільних заходів, щодо обвинуваченого з метою його перевиховання.

Специфіка організації розслідування кримінальних справ щодо злочинів неповнолітніх визначається особливостями пов'язаними з віковим, фізичним та психічним станом обвинувачених, значної частини свідків та потерпілих, що обумовлено негативними моментами їх морального розвитку, соціальною, правовою незрілістю та іншими факторами. Участь захисника у справі про злочин неповнолітнього є обов'язковою. Захисник повинен приймати активну участь у досудовому слідстві і суді, та слідкувати за чітким дотриманням прав неповнолітньої особи.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5.07.2012 року.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р.

Крот М.А.

студентка,

Науковий керівник: Моторигіна М.Г.

асистент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ОБШУК ЖИТЛА ЧИ ІНШОГО ВОЛОДІННЯ ОСОБИ ЯК СЛІДЧА (РОЗШУКОВА) ДІЯ

Статтею 62 Конституції України встановлено, що вина особи має бути доведена в законному порядку, а обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом. Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) закріпив багато новел, які стосуються доказів і доказування у кримінальному провадженні, зокрема, положення, які визначають підстави та порядок визнання доказів недопустимими.

Аналіз норм кримінального процесуального законодавства надає можливість констатувати, що КПК України встановив жорсткі вимоги до допустимості доказів, відповідно до яких будь-який доказ, отриманий із порушенням порядку, передбаченого КПК України, внаслідок істотного порушення прав і свобод людини, визнається недопустимим та не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посилатися суд при ухваленні судового рішення. Отже, при проведенні слідчих дій, які є основним способом збирання доказів у кримінальному провадженні, значно підвищуються вимоги законності їх проведення, дотримання прав і законних інтересів не тільки осіб, які беруть у них участь, але й тих, права та законні інтереси яких можуть бути обмежені або порушені під час їх проведення [1, с. 2].